Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIII. Ч. 48. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК СЕРЕДА, 14-го БЕРЕЗНЯ 1956. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, MARCH 14, 1956. No. 48. VOL. LXIII.

ПЕРША ВИБОРЧА ПРОБА В НЮ ГЕМШІР

Манчестер, Ню Гемшір. — 13-го березня відбуваються в стейті Ню Гемшір перші правибори, які будуть першою виборчою пробою в цьогорічних виборах. Сподіваються, що зла погода спричиниться до того, що мале число виборців братиме участь в цих правиборах, бо попереднього дня падав густий сніг, а в виборчому дні передбачає Бюро погоди легкий сніг і засипані снігом шляхи. На шляхах лежить сніг три стопи завглибшки, і тому гадають, що тільки 100,000 виборців віддасть свої голоси, хоч в попередніх виборах в 1952 році голосували в правиборах 136,536 виборців. Вибори почнуться в 12-ій годині вполудне і закінчаться в 8-ій годині ввечорі. Від республіканців кандидує президент Айзенгавер, а від демократів зголосив свою кандидатуру сенатор Естес Кіфовер. Республіканці припускають, що виборці вписуватимуть і прізвище віце-президента, хоч партія і Президент ще не вирішили, хто мав би бути кандидатом на це становище. Гадають, що Айзенгавер здобуде всіх 14 делеґатів. Хоч сенатор Кіфовер є єдиним демократичним кандидатом, то багато демократів є прихильниками іншого демократичного кандидата Адлея Е. Стівенсона. Принаймні 8 голосів вибираних делеґатів не є певні, за ким вони будуть голосувати на Крайовій Демократичній Номінаційній Конвенції в серпні в Шикаґо. — Сенатор Кіфовер вів поширену кампанію в цьому стейті, відвідавши його три рази впродовж останніх сімох тижнів. Він сподівається, що добуде більшість делеґатів цього стейту, і це буде вважати своєю перемогою. Правибори в Ню Гемшір будуть пробою сил між двома демократичними кандидатами на президента — Адлейом Е. Стівенсоном і сенатором Естесом Кіфовером. Стівенсон не зголосив своєї кандидатури в цьому стейті, і його прихильники твердять, що бухильники твердять, що будуть вважати великою перемогою, коли їм вдасться здобути хоч два-три делеґати.

Непорозуміння між демократами в зв'язку зі окасуванням сеґреґації

Вашинґтон. — Три роки існувало перемир'я між демократами в справі громадянських прав, але його тепер зірвали південні сенатори й конґресмени, вносячи до Конґресу Декларацію Конституційних Засад або Маніфест, який грозить розбиттям Демократичної партії, і то саме перед виборами. Цю Декларацію підписали 19 сенаторів і 77 конґресменів, і в ній заявили, що „всіми законними засобами" поборюватимуть рішення Найвищого Суду ЗДА про скасування окремих шкіл для кольорового населення. Ще чотири дальші члени Конґресу підписали цю Декларацію і тепер за неї стоїть 100 членів Конґресу. Між новопідписаними членами Конґресу є два демократи і два республіканці. Оголошення Декларації в обох палатах Конґресу відразу відновило непорозуміння між південними і північними демократами в справі громадянських прав. Це непорозуміння досі злагіднювали демократичні провідники в Сенаті і Палаті Репрезентантів сенатор Линдон Б. Джансон і конґресмен Сем Рейберн, спікер цієї Палати. В Палаті Репрезентантів відчитав Маніфест конґресмен Говард В. Смит, а в Сенаті сенатор Волтер Ф. Джордж.

Форд признається до збірки на виборчий фонд Айзенгавера

Вашинґтон. — Генрі Форд, другий, зізнавав перед Сенатською Торговельною Підкомісією і признався, що особисто підтримував справу збірок на виборчий фонд президента Айзенгавера в 1952 році від своїх продавців авт. Але він заперечив, щоб в яки́йнебудь спосіб виступав проти своїх продавців, які нічого не дали на цей фонд. Форд заявив, що справою тієї збірки займався його асистент. Демократичний сенатор А. С. Майк Монроні заявив, що ту збірку фондів можна назвати примусом, бо продавці авт були змушені давати гроші, щоб дістати авта на продаж. Два республіканські сенатори, Чарлз Е. Поттер і Фрідерік Дж. Пейн, дтирдили, що в цьому випадку не було жадного вимушення. Сенатор Монроні обіцяв покликати свідків, які твердили, що в цьому випадвимушення. Форд заявив, що не було жадного натиску під час збірок на виборчий фонд, на який його компанія не давала власних фондів, і що цією справою займався тільки його асистент.

В АМЕРИЦІ

● **Филаделфійські скавти** вислали три дерева „Френкліна" для університету в Гірошімі, який відзначив 250-річчя з дня народження славного американця Бенджеміна Френкліна. Ці дерева мають пригадати японцям, що ця людина працювала для світового миру.

● **Департамент рільництва** повідомляє, що в 1955 р. фармери продали урядові 316 мільйонів бушлів пшениці, а в 1954 році здали до урядових складів 425 мільйонів.

● **Асистент секретаря** Білого Дому Меррі Снайдер заявив, що тепер президент Айзенгавер більше працює, як перед недугою, хоч також більше відпочиває, обмежуючи свої товариські обов'язки.

● **Директор** Американського Товариства для Поборювання Пістряка д-р Е. К. Геммонд покинув курити цигарки і курить люльку, бо між курцями цигарок буває захворінь на пістряка легенів в десять разів більше, як між курцями люльки. Давніше д-р Геммонд викурював щодня чотири пачки цигарок.

● **З Фініксу** в Арізоні повідомляють, що бувший російський князь Алексєй Романов розвівся зі своєю четвертою жінкою Варварою Фідлер Романов, сестрою голлівудського журналіста Джіммі Фідлера.

● **Арґентинський** уряд сконфіскував актива 17-ох підприємств і приватних осіб, які були пов'язані з бувшим диктатором Хуаном Д. Пероном.

● **В Ленокс**і, Массачусетс, згорів дім отців Єзуїтів, вартости 1,300,000 долярів. В пожежі згинули три отці і один брат. В цьому домі був приміщений новіціят оо. Єзуїтів.

● **Недалеко Лайонсу** в стейті Кензас під час зудару двох авт згинуло п'ять осіб, а сім було поранено.

● **На озері Супіріор** коло стейту Висконсін утворився такий грубий лід, що три рибальські човни не могли добитись до берега. На цих човнах було шість рибалок.

● **Приятелі** асистента секретаря оборони Роберта Тріп Росса заявили, що він готов кандидувати на сенатора зі стейту Ню Йорк, щоб перемогти демократичного сенатора Герберта Г. Лімена.

● **Сенатор Чарлз Е. Поттер** домагається, щоб Сенатська Торговельна Комісія дослідила, чи дійсно деякі комуністичні країни на пачках з американською харчовою допомогою міняють букви „ЗДА" на „СССР".

● **Шеститижнева** дівчинка врятувала життя своїй родині в Нассав, Н. Й. Вона почала плакати і збудила батьків та брата, коли повінь почала загрожувати домові, в якому вони спали.

Найвищий Суд за негайне принимання кольорових студентів

Вашинґтон. — Найвищий Суд ЗДА одноголосно вирішив, що стейтові університети мусять негайно приймати кольорових студентів на навчання, якщо тільки вони мають потрібні кваліфікації до студій в каледжах і університетах. Це рішення видав Найвищий Суд ЗДА тому, що Найвищий Суд стейту Флорида дозволив відкласти прийняття 48-річного кольорового студента В. Д. Говкінса, поки окремий комісар не провірить, чи прийняття Говкінса до Флоридського університету, в якому досі навчалися тільки білі студенти, „не спричинить публічних заворушень". Найвищий Суд ЗДА стоїть на становищі, що про прийняття студента рішає його научна кваліфікація, і тому, якщо вона існує, школа мусить негайно прийняти кандидата на студента. Найвищий Суд ЗДА в 1954 році скасував окремі публічні школи для кольорових дітей, а минулого тижня це скасування поширив і на каледжі і університети, які користають із фондів, що походять із вплачених податків.

Алабамський університет звільнив провідника протинеґритянських заворушень

Тускалюза, Алабама. — Алабамський університет викинув студента Ліонарда Вилсона за те, що організував заворушення проти єдиної неґритянської студентки Отерін Люсі, яка студіювала в цьому університеті. Крім того припинено навчання чотирьох інших білих студентів, і зарядження дисциплінарне слідство проти 25-ох. Три студенти, проти яких веде слідство університетська влада, самі покинули Алабамський університет, і їх не приймуть до тієї високої школи, хібащо виправдалися б г слідстві. Викинений студент Вилсон гостро атакував президента університету, закидаючи йому брак гідности й чесности. Вилсона викинено за те саме, що й неґритянську студентку Люсі, яка також образила університетську владу, закидаючи їй, що вона організувала протинеґритянську демонстрацію. Вилсон заявив, що піде студіювати в університеті в тому стейті, який краще розуміє його становище.

ЗДА конфіскують румунське золото

Вашинґтон. — Американський уряд вирішив сконфіскувати румунське золото вартости 13,000,000 долярів, з капіталів заморожених у ЗДА в роках Другої Світової Війни 1940-1945. Сконфісковано це золото, щоб покрити ним американські претенсії до Румунії. Департамент справедливости подав до відома, що найближчим часом будуть сконфісковані ще запаси золота вартости 11,750,000 долярів, здепоновані у ЗДА Румунією, Угорщиною і Болгарією. Все це золото буде вжите на частинне покриття американських претенсій до згаданих держав, які сягають 125,000,000 долярів. Переведено цю конфіскату золота на підставі спеціяльного акту, що його схвалив американський Конґрес минулого року після того, як уряди згаданих держав відмовилися платити Америці належні їй і загарантовані мировим договором суми. Болгарія, Румунія і Угорщина належали під час війни до ворожих держав і їх державне майно і капітали їхніх громадян у ЗДА були заблоковані.

ЗДА запропонували Японії новий господарський пакт

Токіо. — З'єдинені Держави запропонували Японії ролю наче посередника в постачанні для малорозвинених країн Азії машин і різних фабричних виробів. ЗДА готові постачати Японії великі кількості харчів із власних запасів, головно накопичених в американських складах хліборобських надвишок. Японія платила б за ті продукти японською валютою, а за ті гроші ЗДА замовляли б в Японії фабрикати, призначені для різних азійських країн у формі американської допомоги.

Бувший през. Труман повідомив про заручини своєї доньки

Кензас Сіті, Мо. — Бувший президент Геррі С. Труман на пресовій конференції повідомив журналістів про заручини своєї єдиної доньки з асистентом закордонного редактора „Ню Йорк Таймсу" Е. Кліфтоном Деніелсом. Панна Марґарет Труман має 32 роки, а редактор Деніелс — 43. Пара заручених прибула до Ню Йорку після гостини в батьків Данієлса в Зубулоні, Північна Каролайна. Бувший президент заявив, що весілля відбудеться в квітні. Преса багато разів писала про те, що панна Труман мала виходити заміж, але ті вістки не справджувалися. Недавно часописи згадували губернатора стейту Ню Джерзі Роберта Б. Майнера, як майбутнього нареченого панни Труман, але і та вістка була неправдива. Деніелс пізнав панну Труман ще в листопаді 1955 року, і вони заручилися в січні, про що офіційно повідомив батько нареченої аж тепер.

МАРҐАРЕТ ТРУМАН ТА ЇЇ НАРЕЧЕНИЙ



Марґарет Труман та журналіст Кліфтон Деніелс, мол., сповістили у Ню Йорку представників преси, що вони заручилися і що в квітні в Індепенденс, Мо. відбудеться їхнє вінчання.

Англія і Франція виступлять із спільним пляном роззброєння

Лондон. — Вислідом недільних нарад англійського прем'єра Ідена і французького прем'єра Молле є рішення зголосити спільний англійсько - французький плян роззброєння, який — як виходить з газетних повідомлень — не покривався би цілком із американським пляном. Проте, Іден мав запевнити американського амбасадора Алдріча, що Англія не погодиться на ніякий плян роззброєння, який не брав би під увагу одночасної з роззброєнням дійсної і повної контролі роззброєння. Деталі домовлення в цій справі Ідена з Молле були вже обговорювані на конференції між англійським делеґатом в Підкомісії Об'єднаних Націй для справ роззброєння міністром Наттінґом та спеціяльним уповноваженим президента Айзенгавера для справ роззброєння — Гарольдом Стассеном, який для цієї цілі прибув до Лондону. Названа Підкомісія, в якій засідають ще репезентанти Франції, Совєтів і Канади, збереться знову в Лондоні з початком квітня ц. р. Зрештою, наприкінці недільних розмов Ідена і Молле видано коротке повідомлення, яке стверджує „сердечний і одвертий" характер їхніх нарад.

З ґалерії Третякова зникли портрети Сталіна

Москва. — Американські учасники делеґації протестантських церков, відвідуючи найбільший совєтський музей мистецтва, т.зв. ґалерію Третякова у Москві, мали змогу встановити, що із стін позникали портрети Сталіна і образи, на яких він був головним героєм. Американські журналісти, які супроводжали учасників делеґації, ствердили, що ще недавно було виставлених у ґалерії около 25 портретів Сталіна, з яких не залишився тепер ні один. Залишилися тільки численні портрети Леніна. Протестантських достойників вітав у Москві совєтський митрополит Ніколай, який пропонував їм відвідати Таллін (столицю Естонії) і Київ (столицю України). Провідник делеґації д-р Блек має відбути окрему конференцію з совєтським патріярхом Алексєєм.

Болєслав Бєрут, провідник польських комуністів, помер у Москві

Варшавська радіовисильня повідомила у вівторок рано, 13-го березня, що попереднього дня помер у Москві перший секретар польської комуністичної партії та головний вислужник Москви в перетворенні Польщі в совєтського сателіта, Болєслав Бєрут. Бєрут мав померти внаслідок інфлюенци, на яку захворів кілька днів тому. Він мав 64

Три арабські держави домовились проти Ізраїлю

Каїро. — Голови трьох арабських держав — король Савді Арабії Савд, прем'єр Єгипту Гамаль Нассер і президент Сирії Шуклі аль-Куватлі підписали договір про об'єднання „оборонних сил проти небезпек сіоністичної аґресії". Водночас, у спільній заяві ці три державні мужі підтвердили свою „невтральність" у відношенні до холодної війни, яка ведеться між Сходом і Заходом та висловились проти Баґдадського пакту, очолюваного Англією і Туреччиною, дармащо не назвали його за іменем. Названі найвищі репрезентанти Єгипту, Савді Арабії і Сирії радили, разом із своїми міністрами закордонних справ та військовими шефами, по кілька годин щоденно від вівтірка 6 ц. м. Вони признали, що ціла низка інших постанов, що вони їх прийняли, залишилась тайною і не ввійшла до оприлюдненої спільної заяви. Підписаний тепер договір по суті не змінює в нічому ситуацію, бо Єгипет і Сирія мали вже політично-військовий союз і їх три армії були вже підпорядковані головному командуванню єгипетського генерала. Проте теперішні наради і їх вислід скріпили цей їхній союз, уточнили всі його деталі та збільшили авторитет єгипетського прем'єра Нассера, що має амбіцію бути лідером цілого арабського світу.

Індонезійці вітали тепло Доллеса, — демонструвала тільки група комуністів

Якарта (Індонезія). — Індонезійські офіційні чинники та населення вітали тепло державного секретаря ЗДА, Джана Фостера Доллеса, що прибув до Якарти з Цейлону. Індонезія — це невтральна азійська держава, в якій комуністи відграють досить велику ролю і мають багато прихильників серед населення. Все ж таки вороже ставлення комуністів до відвідин Доллеса виявилося тільки у нападах комуністичних газет на Доллеса і на американську політику і невеликій демонстрації, що її влаштувала на летовищі групка комуністичних студентів, які викрикували „Вертайся до ЗДА!" і „Геть із СЕАТО!" Але прохожі на вулицях міста вітали дружньо Доллеса, коли він переїздив з летовища до резиденції уряду. Першу розмову відбув Доллес із президентом Індонезії Сукарно, заявляючи йому, що Злучені Держави ставляться з великою увагою до поглиблення і поширення національних аспірацій нових суверенних держав світу і що американська політика не завжди погоджується з політикою інших держав у трактуванні таких чи інших важливих проблем цих країн. — Доллес передав під час розмови президентові Сукарнові офіційне запрошення від президента Айзенгавера відвідати Злучені Держави Америки, на що Сукарно дав свою повну згоду.

Французький уряд дістав уповноваження в справі Альжиру

Париж. — Французький уряд прем'єра Ґю Молле відніс поважну перемогу на терені парляменту, діставши від нього всі уповноваження, що їх він зажадав, при чому за урядовими внесками заявилась величезна більшість послів. Закон про передачу урядові ґенеральних уповноважень прийнято 455 голосами проти 76, при чому „за" голосували всі партії від комуністів аж до правих „незалежних", а „проти" тільки 48 неофашистських „пужадистів" і 28 інших послів із скрайньої правиці. Три інші закони, зв'язані з уповноваженнями, прийнято також подібною більшістю. Цю перемогу уряд Молле завдячує сполученню політики „твердої руки" у відношенні до повстанців, що її домагалися праві кола, з політикою реформ, що їх жадала лівиця. На підставі тих уповноважень велику свободу рухів дістає міністер для справ Альжиру Лякост, що урядує в Альжирі, однаково в ділянці воєнних операцій проти партизанів, як переведення великих і коштовних соціяльних і господарських реформ, які бодай частинно зрівняли б місцевих арабів із правами французьких колоністів і адміністраторів.

ГРЕЦІЯ ПРОСИТЬ ЗДА ПОСЕРЕДНИЧАТИ В СПРАВІ КИПРУ

УРЯДУЮЧИЙ ЗАСТУПНИК ДЕРЖАВНОГО СЕКРЕТАРЯ ІНТЕРВЕНІЮВАВ В АНГЛІЙСЬКОГО АМБАСАДОРА У СПРАВІ ПОЛІТИКИ НА КИПРІ



Архиєпископ Макарій провідник кипрських греків

Атени. — Грецький прем'єр Константин Караманліс заявив, що Греція дивиться на З'єдинені Держави, щоб вони допомогли здобути корисну розв'язку у справі Кипру. Поки проблема Кипру неполаднана, так довго комунізм залишається реальною небезпекою, бо тільки він користає з цього спору — казав далі грецький прем'єр. З'єдинені Держави — продовжував він — повинні ставитись неґативно до англійської політики, яка забороняє грецькому народові на Кипрі визначити свою долю, бо „традиційною політикою Америки є свобода і демократія". Грецький міністер закордонних справ Спірос Теотокіс признав, що грецький уряд звернувся до американського уряду з проською перейняти на себе посередництво у справі конфлікту Греції з Англією за Кипр, при чому грецька нота звернула увагу на „небезпеки, що їх викликали події на Кипрі". Грецький амбасадор у Лондоні, Базіль Мострас, відкликаний до Атен на знак протесту проти англійської політики на Кипрі, дармащо той грецький дипломат належить до найбільших приятелів Англії і перебував у Лондоні весь час за другої світової війни, коли Греція була окупована німцями. Тим часом на самому Кипрі панує далі генеральний страйк, якому не повинуються тільки турецькі купці й урядовці. Зрештою, відкриті тільки крамниці з харчами. Рух на порті та всі роботи, зв'язані з англійською летунською і морською базою на Кипрі, м. ін. будова нової середньосхідньої головної кватири в м. Епіскопі на Кипрі, — припинені у зв'язку зі страйком грецьких робітників. На Кипр прибув на місце арештованого і вивезеного архиєпископа Макарія — митрополит Антімос з Лярнаки. Тому, що архиєпископський палац зайнятий англійським військом, митрополит Антімос замешкав у манастирі за одну милю від столиці Кипру, Нікозії. Він скликав пресову конференцію, на якій м. ін. заявив, що неможливо створити самоуправний уряд на Кипрі без попереднього випущення на волю архиєпископа Макарія та його співпраці. Він назвав вивезення Макарія „сумною несподіванкою і ударом проти цілої Христової Церкви та демократичного духа нашого сторіччя". Припинення терористичної акції на Кипрі, заявив він, залежить виключно від англійської політики на Кипрі.

Державний підсекретар Лівінґстон Мерчант (державний секретар Доллес знаходиться в подорожі по Далекому Сході) мав довшу розмову з англійським амбасадором Мейкісом на тему Кипру. Хоч американський уряд і весь американський політичний світ були очевидячки дуже, прикро заскочені вісткою про зірвання переговорів поміж англійським урядом і грецьким архиєпископом Макарієм на Кипрі і про арештування та вивезення архиєпископа, проте державний департамент не висловився в справі цього останнього англійського кроку. Зате, у ширшій заяві, що її подав до відома пресовий референт державного департаменту Лінколн Вайт, висловлено переконання, що перервані англійсько - грецькі переговори будуть відновлені і справа Кипру буде полагоджена з користю для всіх заінтересованих сторін. Треба під цим розуміти — вказують американські коментарі — однаково справедливі національні аспірації кипрських греків, як стратеґічні інтереси НАТО у східній частині Середземного моря, бережені англійською збройною силою, для якої Кипр, після втрати Суезького обширу, є необхідною базою.

В СВІТІ

● **Генерал Глобб**, що його король Йорданії Гуссейн димісіонував з становища команданта Арабського Леґіону, дістав від королеви Єлисавети найвищий англійський орден „Підв'язки". — Він оприлюднив, як виглядало те його димісіонування. 20-річний король Ґуссейн скликав міністрів, поклав на стіл картку з димісією Глобба, зажадав виконання свого наказу і вийшов. Йорданський прем'єр і міністер оборони не могли дивитись Глоббові в очі, коли повідомляли його про димісію. Глобб жив в Аммані, столиці Йорданії, 26 років.

● **Булґанін**, підносячи келіх з вином „Мартіні" в честь данського прем'єра Гансена в данському посольстві у Москві, славив президента Айзенгавера, який, мовляв, під час минулорічної Женевської конференції „відкрив дорогу Мартіні". З Вашинґтону не дали ніякого коментаря до цього „співіснувального" вислову Булґаніна, лише часописи запевняють, що Д. Д. Айзенгавер ніколи не п'є вина Мартіні. На прийнятті в Москві Булґанін, Молотов, Гансен і данський міністер освіти 24 рази підводилися з місць випиваючи келіхи (м. і. за „приязнь совєтських комуністів і чеських соціял - демократів") з шампаном або „Мартіні".

● **Совєтський Союз** втратив у другій світовій війні коло 40 мільйонів населення. На 1 січня ц. р. було в СССР не більше як 200 мільйонів осіб, себто на яких 20 мільйонів менше, ніж звичайно говориться про людність СССР — твердить Гаррисон Селсбері, який від „Н. Й. Таймсу" довгі роки працював в Совєтському Союзі.

● **На шпигунському процесі**, що відбувається тепер у Парижі в зв'язку зі зраджуванням таємниць Ради Оборони (таємні звіти з індо-китайського фронту) комуністам, один з оскаржених твердив, що тотожне звідомлення одержав не тільки один комуністичний посол, але й кол. прем'єр Мендес-Франс. Цей останній назвав це наклепом і зажадав переслухання його на суді.

● **У Римі**, засновано перший у світі „очний банк" для фінансування операцій пересаджування очей сліпим, дармащо в Італії закон не дозволяє виймати в небіжчиків очей. Багаті особи й фінансові установи утворили основний фонд цього нового банку під враженням успішного пересадження очей духовника Дон Карльо Гнокі, який перед своєю смертю записав їх двом сліпим дівчинкам. Одна з них уже добре бачить, а друга є на шляху видужання.

● **Плесо Дунаю** грізно підіймається, погрожуючи повінню. Минулого року на весні повінь Дунаю залила великі обшири прилеглих до нього країн. Мадярське летунство розриває бомбами льодові затори на ріці.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ЗАВЖДИ АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Політична Рада УККомітету поступила правильно, коли на своїх нарадах минулої суботи окремо зайнялась „питанням Ялти", себто питанням одного із найбільш суперечних в історії політичних домовлень, яке заторкує також і Україну, головно одну з її найістотніших проблем — соборність.

Насамперед треба підкреслити, що „Ялта" — як звикли коротко називати домовлення в цьому кримському місті „трьох найбільших": президента ЗДА Франкліна Д. Рузвелта, прем'єра Британії Винстона Черчила і диктатора СССР Йосипа Сталіна в лютому 1945-го року — належить до тих сумних подій, які у великій мірі відповідальні за більшість воєнних катастроф та історичних трагедій. Там бо, в Ялті, обговорювано й вирішувано долю поодиноких народів не тільки без участи тих народів, але й не питаючи їхньої думки та не турбуючись їхньою долею. Проти такої поведінки сильних цього світу треба якнайрішучіше застерегтись, без уваги на те, що одне чи друге таке вирішення може бути цілком справедливе і оправдане. Бо, наприклад, не може бути жадного сумніву, що домовленість у Ялті голів двох західніх великодержав про прилучення західньо-українських земель до їх наддніпрянського материка, є історичною, географічною, культурною та якою хто хоче справедливістю і саме по собі відповідає абсолютним бажанням і волі українського народу. Це, до речі, ствердив опісля в англійському парляменті тодішній британський міністер закордонних справ, а тепер прем'єр Антоні Іден. Але це не змінює факту, що в цьому одному випадку виразником волі і бажання українського народу був найбільший його кат і гнобитель Сталін, який керувався своїми імперіялістичними цілями і намагався в такий спосіб дістати під свою диктаторсько-терористичну владу також і ту частину української землі, де між двома війнами все ж таки могла дещо свобідніше розвиватись українська духовість, хоч і в обставинах іншої, польської неволі.

Це — тільки один із прикладів багатьох суперечностей Ялти. Тому то цілком правильне було становище Політичної Ради УКК, що Ялту, як таку, повинні українці оцінювати як суперечну в багатьох відношеннях цілість, а не по поодиноких її фрагментах чи рішеннях. Приймати й використовувати, як арґумент, домовлення в Ялті в справі Західньої України, ще не означає „визнавати" чи „не визнавати" Ялту, як таку. Це є справа першої ваги. Українці бо не брали в Ялті участи, і вони за неї не є відповідальні. А проте, це одне домовлення в Ялті, яке відноситься до прилучення західньо-українських земель до їх наддніпрянського материка і яке припадково відповідає історичній справедливості й політичній конечності, треба вважати міжнародним актом і його відповідно використати в українському інтересі.

Під час дебатів над цією проблемою в Політичній Раді, як і досі в українській пресі та публіцистиці взагалі, не було поділу думок щодо цієї теми, хоч були різні погляди на можливості дальшого розвитку подій відносно Західньої України. Одні дискутанти вважають, що справа української соборности вже „майже перерішена" фактичним станом, себто обставиною, що, хоч Україна все ще поневолена, формально більшість її етнографічних земель вже об'єднані, що на тих землях український елемент становить уже безсумнівну більшість і що цей стан можна вже вважати за перерішений і на випадок евентуальної війни та встановлення нового політичного ладу на тих обширах. Інші дискутанти звертали увагу на імперіялістичну метушню політичних еміґрацій інших, ніж російських, сусідів України, зокрема поляків і чехів, а також мадярів та румунів. Не можна забувати й про ряд інших фактів, які посередньо віддзеркалюють політичне становище Америки та інших країн. Тут у першу чергу треба мати на увазі факт, що в більшій або меншій мірі інспірованій урядовими впливами політиці таких приватних американських аґенцій, як Комітет „Вільна Европа" і Американський Комітет для визволення від большевизму з їхніми радіовисильнями, все ще визнається принцип европейського політичного стану з-перед 1939-го року і робиться виразну різницю між „властивим" Совєтським Союзом з-перед другої світової війни і т. зв. сателітними країнами, себто тим обширом, що попав під совєтську владу після 1939-го року. Це — виразна пересторога проти того, що могло б заіснувати після повалення большевизму в Східній Европі.

В результаті таких і подібних міркувань Політична Рада винесла рекомендацію, щоб уже тепер приготовити й опублікувати відповідну документальну працю чи праці, які давали б історичне, географічне, етнографічне та політичне і міжнародно-правне підтвердження й обґрунтовання української соборности. Таку рекомендацію треба тільки привітати і докласти всіх зусиль, щоб її якнайшвидше здійснити, бо вона відноситься до основної і завжди актуальної не тільки української, але й міжнародної проблеми великої ваги.

РИЧАРД НІКСОН

29 лютого ц. р. перестала бути актуальною справа республіканської кандидатури на президента З'єдинених Держав в найближчих листопадових виборах. Згода Д. Д. Айзенгавера кандидувати вдруге стала першорядною подією крайового і міжнародного значення, а вся аналіза президентської промови через радіо до народу, проголошена в той день, і арґументи „про" і „контра" — це вже другорядні деталі виборчої кампанії. Зате заактуалізувалась справа кандидатури на віце-президента на республіканському списку. Сам президент Айзенгавер збув це питання на пресовій конференції 29 лютого короткою заввагою, зміст якої такий, що поки він сам не дістав ще призначення від конвенції Республіканської партії, не личить йому говорити про кандидатуру свого заступника. Про теперішнього віце-президента Ричарда Ніксона він висловився дуже похвально, але нічого не сказав про нього, як про можливого кандидата у листопадових виборах. З цієї поведінки Президента поквапна на сенсації преса прийшла була до висновку, що Д. Д. Айзенгавер „вирікся" Ричарда Ніксона, звертається до неприхильних Ніксонові голосів з-посеред власної Республіканської партії і тому запропонує конвенції іншого кандидата.

Заява през. Айзенгавера на пресовій конфеернції 7 березня розвіяла ці комбінації і поставила справу в зовсім іншому аспекті. Президент, коли його запитали, чи правдивими є поголоски, буцімто йому дораджують „відкинути" Ричарда Ніксона, як кандидата на віце-президента і евентуально дати йому становище в новому уряді, відповів буквально таке: „Отож, поперше, обіцяю вам напевне: якщо хтось матиме зухвалість прийти до мене й жадати від мене, щоб я „відкинув" когось, кого я так шаную, як віце-президента Ніксона, то довкола моєї канцелярії зчиниться більший гамір, ані ж ви його досі могли зауважити. Подруге, я не збираюся говорити віце-президентові, що саме він повинен робити з своєю власною майбутністю. Я сказав йому таке: вірю, що ви повинні бути одним із людей мабутности Республіканської партії. Він молодий, енергійний, здоровий і напевне глибоко поінформований про справи нашого уряду. І, оскільки мені відомо, він глибоко відданий тим самим принципам уряду, як і я. Єдина річ, яку я просив його зробити, це — визначити собі самому власний шлях і сказати, що він хотів би робити. Я ніколи не пішов далі від цього." Коли присутні на тій конференції журналісти все ще натискали на Президента, щоб він уточнив свою позицію щодо кандидатури Ніксона, Президент, в очевидячки знетерпеливленому тоні, відповів: „Я не дам себе загнати в кут, щоб відповісти, що я робитиму, на гіпотечний запит, який має п'ять „якщо". І не думаю, щоб ви сподівалися від мене цього. Зате кажу: не ставлюся з критицизмом супроти віце-президента Ніксона ані як до людини, ані як до мого співробітника, ані як мого товариша на тій самій (виборчій) картці . . ."

На цій підставі відпали комбінації, кого „хоче" чи „не хоче" Президент на свого заступника у найближчих виборах, а прийнято, що — безсумнівно — самого Д. Д. Айзенгавера виберуть на республіканській конвенції партійним кандидатом через акламацію. Тому, що, за традиційним звичаєм, конвенція вибирає кандидатом на віце-президента того, кого поручає обраний вже кандидат на президента, — в даному випадку залежить виключно від Ричарда Ніксона, чи кандидуватиме він знову, чи ні. Очевидно, що наведена заява Президента дуже скріпила авторитет Р. Ніксона і притупила вістря арґументів його противників. Ці останні рекрутуються головно з, так званих, ліберальних кол республіканської партії, які признаючи, що Р. Ніксон надзвичайно льояльно підтримував ліберальний курс політики Айзенгавера, вважають, проте, що „в душі" він залишився членом правого консервативного крила республіканської партії, очолюваного раніше пок. сенатором Тефтом, а тепер його наступником на становищі лідера республіканської меншости в Сенаті, сен. Новлендом.

Але критичні голоси про особу Ричарда Мілгавса Ніксона ні в чому не поменшують факту, що він — індивідуальність і людина, як сказав Айзенгавер, світлої політичної будуччини. Він народився 9 січня 1913 року на цитрусовій фармі свого батька в Каліфорнії, отже має тепер ледве 43 роки. Потім батько його переїхав в іншу місцевість у Каліфорнії, де мав ґазолінову стацію і харчову крамницю, а малий Ричард помагав йому і ходив до школи. Він скінчив каледж у м. Віттієр в Каліфорнії і правничий факультет в Дюк Університеті в Дергемі в Норт Каролайні, де у 1937 році дістав правничий ступінь. Адвокатував, потім був покликаний до військової служби у морській фльоті, де — у фронтовій службі — дослужився ступня ляйтенанта і був нагороджений двома орденами за хоробрість. У 1946 році, мавши 33 роки, переміг демократичного кандидата у виборах до Конґресу в Каліфорнійському дистрикті, а через два роки після того був вибраний там знову. Його ім'я вперше стало відомим у цілій країні, як особи, що вела переслухання в Комісії для дослідження неамериканських дій. Своєю впертістю та вмілістю вивів на денне світло шпигунську аферу високого урядовця Державного Департаменту Алжера Гісса і довів до двох проти нього судових процесів і до його засуду. У 1947 році Ніксон студіював для Конґресу европейські економічні відносини. У 1950 році здобув, коштом демократів, сенатський мандат з Каліфорнії. Як віце-президент, відбув наприкінці 1953 року 10-тижневу подорож „доброї волі" по азійських країнах, а в лютому 1955 року — 4-тижневу подорож по Південній Америці. Ці обидві подорожі, які робив він у супроводі своєї гарної й суспільно активної дружини Патриції („Пат", — вони мають дві донечки), дали надзвичайно позитивні практичні наслідки. Заплановану подорож на Середній Схід прийшлось відложити, коли у вересні минулого року захворів Президент, і Ричард Ніксон мусів головувати на засіданнях уряду та Державної Ради Безпеки. Від часу недуги Президента він виконує й досі всі його репрезентаційні функції.

Минулорічна недуга Президента і його недавня заява, що коли тільки він не буде почувати себе в силах, то зречеться свого становища, змушує дивитися на республіканського віце-президента у найближчих виборах більше, ніж колинебудь, як на потенціяльного президента. Ніксон безумовно має кваліфікації, щоб ним бути. Але чути голоси, що краще було б для нього, як потенціяльного кандидата на президента, коли б він не був у двох каденціях віце-президентом, а зайняв — на випадок перемоги Айзенгавера — таке становище в адміністрації, яке дало б йому більшу свободу рухів і можливість дати себе краще пізнати американському народові. Правда, 22-ий Додаток до Конституції забороняє тільки Президентові урядувати довше, як дві каденції, проте ця конституційна заборона могла б — читаємо — пошкодити й Ніксонові, якщо він у двох каденціях урядував би, як віце-президент. І тому, поруч із його прізвищем, чуємо тепер прізвища Томаса Дюї, Вільяма Новленда, мессачузетського губернатора Гарпера, Гаролда Стассена. Але Лен Голл, діючий голова Республіканської партії, уладжує вже віча, на яких пишаються два величезні портрети — Айзенгавера і Ніксона.

Любомир С. Ортинський

ПРОБА СИЛ У НІМЕЧЧИНІ

Мюнхен. — Після зірвання коаліції Вільної демократичної партії (ФДП) з Християнською демократією (ЦДУ) в Дюссельдорфі і розколі в ФДП, з нетерпеливістю очікувано висліду парляментарних виборів в Баден-Вюртембурґу, що відбулися 4 березня 1956 р.

Німецькі „праймери"

в консервативно-християнській країні Федеративної Республіки Німеччина не принесли несподіванок, бо в загальному партії затримали дотеперішній стан посідання, а в деяких випадках незначно його скріпили. І так, ЦДУ дістала 42,6% голосів (в 1952 році — 36,0%), СПД — 28,9 (28,0), ФДП — 16,6 (18,0), БГЕ (партія втікачів) — 6,2 (6,3), КПД — 3,2 (4,4). Порівняно з 1952 р. (крайові вибори) ЦДУ збільшила число мандатів, хоч не осягнула рекордового висліду з виборів до боннського парляменту з осени 1953 р., коли за неї віддали свої голоси 52,4% голосуючих. В колах ЦДУ пояснюють спадок голосів (порівняно з 1953 р.) таким фактом, що тоді в голосуванні брало участь 81,8% управнених до голосування, а цим разом фреквенція осягнула тільки 71,3%.

Подібно, як вислід американських „праймери" не дає змоги передбачити остаточного висліду президентських виборів, так і вибори в Баден-Вюртембурґу дозволяють робити тільки загальні прогнози, що можуть підпасти більшій чи меншій коректі, залежно від того, яка буде політична ситуація в день виборів, який буде стан здоров'я канцлера Аденауера і ін. Все ж уже сьогодні видно, що християнська демократія мусітиме добре попрацювати, щоб осягнути більшість в парляменті і запевнити собі змогу творити наступний федеральний уряд. До деякої міри несподіванкою є факт, що партія німецьких втікачів — БГЕ, здобула майже таке саме число голосів. Після виходу з неї міністрів Оберлендера і Крафта виглядало, що її шанси на успіх при наступних виборах дуже змаліли, і навіть були погляди, що ця партія взагалі не має місця в теперішній політичній констеляції республіки. Тим часом на прикладі виборів у Баден-Вюртемберґу виявилося, що солідарність втікачів з колишніх німецьких східніх країн є ще сильна, і що з цим фактором доведеться числитись.

ФДП, що напередодні виборів пережила розкол і постання групи Ойлера, також вийшла з виборів краще, як можна було сподіватися. Правда, вона втратила два мандати, але все ще є третьою найсильнішою групою країни і матиме вирішальний голос при формуванні евентуальної коаліції. З цього факту ЦДУ вже починає робити висновки, і останніми днями помітне відпруження між ЦДУ і ФДП, а збоку канцлера була зроблена заява, що він і далі бажав би ведоговоритися з опозиційним крилом цієї партії. З другого боку помітне зближення між ЦДУ і СПД, так що не виключено, що Баден-Вюртемберґ матиме коаліційний уряд цих двох партій.

З'ясована вгорі ситуація є не лише віддзеркаленням відносин в одній країні, але й відповідає загальній конфіґурації сил республіки, і буде вихідною базою для парляментарних виборів 1957 р. та коаліційних можливостей після них.

У совєтських кліщах

Передвиборча кампанія у Баден-Вюртемберґу зацікавила московський уряд, що, взявши за притоку промову канцлера в Штуттґарті, накинувся в „Ізвєстіях" від 22 лютого 1956 р. на нього і на міністра закордонних справ фон Брентано, мовляв, Аденауер не дотримує даного в Москві слова про нормалізацію німецько-совєтських стосунків, а своїм твердженням в столиці Швабії про продовжування „холодної війни" створює фальшиву атмосферу, обраховану на здобуття своєю партією голосів. Далі говориться, що шлях нормалізації німецько-совєтських відносин веде через укладення між обома країнами торговельного договору і нав'язання господарських взаємин, яких з політичних моментів не бажає боннський уряд, хоч хочуть цього „численні представники західньонімецької індустрії та купці". У цей спосіб вперше від нав'язання дипломатичних стосунків між Бонном і Москвою Совєти покликаються на німецьку індустрію, як на свого партнера, і прикидаються оборонцями його інтересів. Ця гра властиво нікого не заскакує, бо не від сьогодні відомо, що в тій же індустрії є кола, які задивлені на сальда своїх фірм і живуть галюцинаціями про великий „Русслянд-ґешефт".

Коли пригадаємо собі події останніх місяців на німецько-совєтському відтинку, то побачимо, якими різними способами намагаються Совєти утруднити ситуацію боннському урядові. Ця совєтська офензива почалася 1 грудня 1955 року відомою статтею Пральнікова в „Ізвєстіях", в якій закинено урядові Аденауера, що він „сваволею і насильством" затримує на території ФНР еміґрантів. Що акція ця ще далеко не закінчена, підтверджують найновіші інформації з Бонну, згідно з якими совєтська амбасада зажадала від німців списку і адрес еміґрантів, що перебувають в Західній Німеччині. Сталося це через кілька днів після того, як представник Німецького Червоного Хреста

(Закінчення на стор. 3-ій)

Ярослав Курдидик

ЗНАЧЕННЯ „ТРЕТЬОЇ СИЛИ" У МАЙБУТНЬОМУ ЗУДАРІ

Коли перечитувати фахові журнали ЗДА, які дуже добре віддзеркалюють думки, що нуртують на Заході, можна зауважити дуже характеристичне явище — поглиблення у розгляді й трактуванні т. зв. „третьої сили". Під цим виразом слід розуміти чинники, що у вирішальній стадії кожної війни відіграють не менше важливу ролю, як два інші основні фактори — мілітарний потенціял і його стратегічне застосування.

Очевидно, що ніякий хоч би і найбільш здібний та талановитий мілітарний провід не спроможний обчислити точно фактори економічного, чи силового потенціялу, які можуть запевнити перемогу, особливо в таких випадках, коли противник розпоряджає приблизно таким самим потенціялом. Усі ці питання незвичайно складні, і для пересічної людини, яка уявляє собі, що війна — це тільки стрілянина у наступах і відступах, навіть незрозумілі.

На основі джерел, що залишилися після першої світової війни, виходить, що у такій формі, як вона була ведена, можна було робити приблизні висновки щодо її висліду, враховуючи у той балянс мілітарну й економічну міць кожної з-поміж воюючих держав зокрема. Те, що спричинило найбільші відхилення у тодішньому передбаченні — це було невраховування т. зв. „третьої сили", точніше чинників політичної натури, які склалися однаково на поразку обидвох воюючих сторін і видвигнули відродження та постання цілої низки нових держав, в тому числі й нашої батьківщини. Як виходить, непідготованість, з одного боку, та невраховування таких можливостей, з другого, були причиною розвалу старих державних організмів. У доктринах того часу бралося до уваги, як вирішні фактори у веденні війни, не політичні, а самі тільки мілітарні та економічні дані.

Відоме прислів'я „на помилках люди вчаться" — не виправдало себе. У другій світовій війні пороблено ті самі помилки, тільки у ще драстичнішій формі. Дивним чином, але ці, якби їх назвати „ножиці неспівмірности" з узглядненням політичного чинника, не зарисовуються також і в теперішній дійсності, яку слід уважати за період у підготуванні до чергової, вже третьої війни. Є, щоправда, деякі прояви в тому напрямі, але всі вони мають здебільшого характер радше „аматорський".

ЗДА, з одного боку, а СССР, з другого, намагаються захопити якнайбільше догідних мостових причілків та баз з розрахунком вести з них міжконтинентальні операції, узгляднюючи при цьому, що між віддаленими велетенськими оперативними фронтами буде „проміжок", який зумовить і створить основний центр поміж ними. Ніхто не сумнівається в тому, що цим центром буде Західня та Центральна Европа, яка у ширшому розумінні стане якраз тим обширом, за який і вестиметься міжконтинентальна війна. У другій світовій війні Захід, а головним чином ЗДА, не враховували можливости, що, після її закінчення, їхній союзник, якому вони допомогли виграти війну, вже передбачав майбутній конфлікт між вільним демократичним світом і світом доктринерсько-комуністичним. Після закінчення війни ЗДА вийшли із завойованих ними теренів, відступивши їх великодушно большевикам, які на свіжих ще повоєнних згарищах розпочали копати нові окопи, звернені явно проти Заходу. У всіж же сателітних державах розпочала працю агітаційно-пропаґандивна большевицька машина, головною ціллю якої було скріплювати цю „третю силу" . . .

Однак, ЗДА своєчасно зорієнтувалися у большевицькому підступі і розпочали й себе забезпечувати з того боку. З перших же таки місяців розпочався мовчазний двобій за впливи у Центральній і Західній Европі. Він виявився у різних видах і продовжується безперебійно донині, з дня на день прибираючи на силі. Від економічної допомоги, відомої під назвою „плян Маршалла", через монтування НАТО, а кінчаючи на радіопередачах по той бік залізної завіси — все це має, коли глибше проаналізувати, свою систематику й продуманість у мобілізуванні „третьої сили", що, на випадок майбутнього конфлікту, важитиме не менше, як модерна зброя.

Під впливом дій Заходу СССР примушений був поступитися й поробити уступки на користь „третьої сили". І ось ми є свідками, як він допускається немислимої досі в комуністичному світі „єресі", опрокидуючи й заперечуючи старі комуністичні догми та канони, залежно від того, що є на часі, з виразним розрахунком на якнайлегше сприймання цього огірченням до всього совєтським консументом. Щоб підлабузнитися якнайбільше до населення та здобути його симпатії, большевицькі заправила розпочали осуджувати й очорнювати навіть Сталіна. Мабуть, стоїмо недалеко від того, коли його мумію викинуть з мавзолею в Москві із заявою, що йому, мовляв, не місце там після того зла, яке він накоїв „родіне" . . .

Воєнно-політичні коментатори Заходу висовують здогад, що одинокою розв'язкою теперішньої кризи, яку переживає СССР напередодні майбутнього зудару — буде введення мілітарної диктатури. Людиною, яка в большевицькому царстві ще відносно найменше скомпромітована і втішається популярністю є маршал Жуков, який і мав би її очолити. Чи буде воно так, як передбачають у своїх прогнозах знавці Заходу, побачимо. З нашого боку можемо висунути твердження, що навіть ще один карколомний експеримент не врятує СССР від його неминучої загибелі, яку несуть йому назріваючі і тужніючі сили поневолених Москвою народів. Треба сподіватися, що і Захід переведе у зв'язку з кризою в СССР деякі корективи в мобілізуванні „третьої сили" і приділить їй таку увагу, на яку вона заслуговує.

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК (УВАН) у США

ШЕВЧЕНКО

Річник 5.

(6)

ЮРІЙ СЛАСТІОН

ОПАНАС СЛАСТІОН — ПЕРШИЙ ІЛЮСТРАТОР ШЕВЧЕНКА

Українські літературно-публіцистичні кола тепло вітали появу ілюстрацій Сластіона, підносячи їх мистецькі якості та національне значення;[5] російська ж преса, зустріла їх вороже;[6] так само й польська в Галичині. Який інтерес викликала ця праця мистця серед українського загалу, і якою популярністю втішається вона аж до цього часу, бачимо з того, що ні одні ілюстрації до Шевченка не були перевидані стільки разів, як ілюстрації Сластіона: 1898 року в Коломиї з'являється друге видання „Гайдамаків";[7] 1919 р. — третє видання, теж в Коломиї,[8] 1939 р. четверте, совєтське, в російському перекладі;[9] 1947 року. — п'яте в Німеччині на скитальщині;[10] і 1954 р. — шосте в Канаді заходами Григорія Йопика, що й тепер ще є в продажу.[11] Крім того, ці ілюстрації репродукувалися на листівках, в різних часописах, журналах, різних виданнях „Кобзаря", при окремо виданих творах Шевченка, декляматорах, підручниках, історіях України, та ін., — в кількості, що набагато перевищує будь-які інші ілюстрації до Шевченка.

Переходячи до розгляду самих ілюстрацій, треба зазначити, що всі вони виконані з глибоким знанням предмету та з великим піднесенням, деякі навіть з патосом. Видно, що мистець горів любов'ю до України, до її народу, до гайдамаків, зокрема ж до молодих героїв поеми — Яреми та Оксани, яких змалював з надзвичайною теплотою. Особливо сильне, незабутнє враження залишається від таких образів, як видіння зустрічі гайдамаків, жид, Ярема з Оксаною, тортури титаря, кобзар, „Молітесь, братія", Ярема над Дніпром, „Пиши Галайдою", зустріч з хлопчиком, „Я сирота з Вільшаної", сцени з Гонтою, „Столітнії очі", та образи епілогу. Та не дивлячись на те піднесення й патос, може на деякий подих романтизму, ілюстрації не мають в собі нічого штучного, надуманого, й підкупають своєю правдивістю, щирістю, своїм простим реалізмом, і в цьому їх велика принада, що захоплює читача, а їх глибоко національний характер не є лише прикрасою: він допомагає відчути дух твору, робить його ще інтереснішим, зацікавлює добою, її людьми, героями, побутом, мистецтвом, всім окруженням. Тут з кожної рисочки виступає велика Шевченкова любов до України, безмежний патріотизм, що переходить на глядача й полонить його.

Зміст ілюстрацій та їх послідовність дуже добре продумані та споєні з поемою в одне ціле. На початку — лірична емблема: Шевченко в труні, що настроює читача, овіює духом Шевченка. Наступні образи — видіння Шевченка, розкриті у вступі, що надхнули поета до писання свого твору. В дальшому більші ілюстрації до окремих моментів чергуються з меншими, що служать також як заставки й кінцівки, а останні два: кінцівка та могила є заключними емблемами: поеми та поета, з яким читач прощається на його могилі.

На протязі свого життя Сластіон ще не раз повертався до ілюстрування Шевченкових творів: „Катерини", „Невільника", „Гамалії", „Титарівни" та інших. Але видати їх йому не пощастило. Одна з них „На Великдень на соломі" . . . — була опублікована в „Молодій Україні" Олени Пчілки. Частину оригіналів цих ілюстрацій Сластіон передав у кінці 20-х років до Інституту Шевченка в Харкові, частина ж залишилася вдома і, мабуть, загинула за останньої війни.

Свою мистецьку працю для Шевченка О. Сластіон завершив двома статтями, які показали його глибоке розуміння малярської творчости Шевченка, саме як національного мистця, і розкривали ідейні заложення, що їх сам Сластіон вклав у свою інтерпретацію Шевченка. Це була перш за все його стаття про Шевченка як маляра в люксусовому альбомі малюнків Шевченка, що його видало Товариство ім. Шевченка в Петербурзі з приводу 50-річчя смерти поета-маляра.[12] Друга стаття — це з'явилась в друку за кілька років перед смертю автора (помер в 1933 р.).

[5] В. Горленко, „Кієвск. Старина" 1886; Д. Мордовець, „Новости" і „Заря", 1885; Іван Франко, „Зоря" 1886; Б. Грінченко, „Зеркало" 1892.

[6] „Кіевлянинъ". 1885, 1886.

[7] Гайдамаки. Поема. Накладомъ и печатію Михаила Бѣлоуса. Коломия 1898. М8°. З портретом Шевченка та 10 ілюстрацій О. Сластіона.

[8] Гайдамаки. Видання ілюстроване артистом А. Г. Сластьоном. Українська Накладня Київ-Ляйпціг. Галицька Накладня Коломия. Ukrainian Publishing, Winnipeg, Man. (Берлін 1919) M.F° (Друкарня Sabo-Berlin) 3000. Портрет Шевченка роботи Ф. Красицького. Передмова Б. Лепкого. Видання вийшло накладом Я. Оренштайна, полотняна оправа з гарним орнаментом і написом роботи В. Січинського.

[9] Гайдамаки. Перевод Бориса Турганова. Иллюстр. А. Сластена. Советский писатель М. 1939.

[10] Повністю перефотографоване видання 1919 р. в зменш. форматі. 4° Укр. Накл. Мюнхен.

[11] Тарас Шевченко. Гайдамаки. Поема. Едмонтон 1954. Третє видання „Гайдамаків" з ілюстраціями Опанаса Г. Сластьона. Редакція Юрія Гаморака, мист. ред., обкладинка й портрет Т. Шевченка — Івана Кейвана. Тираж 3000. Видавець — Григорій Йопик, Едмонтон, Альберта, Канада. Головний Склад: Narodny Bazaar, 10402 — 97 St., Edmonton, Alberta. Друкарня: Alberta Printing, 10355 — 96 St., Edmonton, Alberta. (На стор. 5-8 стаття Ю. Гаморака: Шевченко перед великим рішенням.)

[12] Малюнки Т. Шевченка. Видання „Общества им. Т. Шевченка" За артистичним доглядом проф. В. В. Мате. Передмова Оп. Сластьона. Вип. I. Спб. 1911.

спогад про перше видання ілюстрованих „Гайдамаків";[13] вона

[13] О. Сластьон. Як утворились ілюстровані мною „Гайдамаки" Т. Г. Шевченка. Збірник „Шевченко" II, Харків 1930, ст. 299-307.

Д-р Варконі

ПОВСТАННЯ В КІНҐІРІ

16 травня — 26 червня 1954 року

Від Редакції: З Американського Комітету визволення від большевизму ми одержали оригінальний опис вдомого геройства і трагедії 500 українських жінок, що згинули під совєтськими танками в таборі Кінґірі. Автором цього опису є свідок тієї події, репатріований на Захід мадярський лікар, д-р Варконі. Оригінал опису написаний російською мовою, і ми подаємо його в українському перекладі з деякими стилістичними вигладженнями. Оригінальний матеріял уже був використаний частинно на недавній жіночій маніфестації, влаштованій Об'єднанням Українських Жіночих Організацій в Ню Йорку. З приводу смерти 500 українок у таборі в Кінґірі СФУЖО проголосило на неділю 18-го березня загальну жалобу українського жіноцтва у вільному світі.

Ще за рік перед великим повстанням, 16 травня 1953 року, коли в'язні табору Кінґірі верталися з праці, їх без ніякої причини обстріляли емведисти з автоматів. Цю зухвалу провокацію зроблено спеціяльно в тій цілі, щоб виявити з-поміж в'язнів осіб, які належали до підпільної організації.

Наступного дня, тобто 17-го травня, в'язні відмовилися вийти на роботу і зажадали, щоб таборових охоронів, що вчинили безпричинну стрілянину, під час якої чотирьох осіб убито, — суворо покарали. Страйк був підготовлений недосить добре, і на третій день його придушено. Організаторів страйку і найбільш активних страйкарів, в числі 300 осіб, забрали до слідчої тюрми.

Цього ж року, у місяці липні, на жіночому робочому об'єкті з охоронної вежі застрелено жінку, що нібито зайшла в заборонену зону. Наслідки того були такі самі, як і після убивства чотирьох в'язнів.

Наступного, 1954 року, 16 січня, на мужеському об'єкті („ДОК"-у) убито в'язня-лябоhan ранта. Солдати охорони затягнули його труп на заборонену зону, як убитого нібито при спробі втекти з табору. Довідавшись про це, в'язні на всіх об'єктах припинили працю, і охорона змушена була відвести їх до табору.

Одначе, і цим разом адміністрація табору перемогла. Прибув відділ МВД і вигнав страйкарів на працю. У зв'язку з цим знову заарештовано сотні українців, росіян і мохамедан.

9-го квітня 1954 року багатьох в'язнів, не вияснюючи причини, забрали з табору і відвезли до закритої тюрми. А 16-го квітня прибув новий етап з 600 осіб, виключно так званих „битовиків". Такого не було ще в історії спецтаборів. Привезено їх як „штрафників", з Новосибірської пересилки.

У перші дні після прибуття „битовиків" політв'язні цілковито відокремилися від них, пам'ятаючи, як в післявоєнних роках, підбурювані емґебістами кримінялісти, що були серед „битовиків", кокучали їм і знущалися над ними. Відбуваючи двотижневу карантину, „битовики" мешкали в окремих бараках і на роботу не виходили. Але одного дня частина кримінялістів, що сиділа в таборовій в'язниці, розібрала мур і вийшла на тюремне подвір'я, звідки через загорожу перейшла в 3-ій таборовий пункт, до своїх друзів. За пару днів вони вже побили кількох наглядачів, при чому особливо дісталося начальникові цього пункту, капітанові Стаднікову. МВД і оперативна група нічого не могли з ними вдіяти.

Після свята 1-го травня прийшла до нас делеґація „битовиків" і запропонувала розпочинати відкриту боротьбу проти МВД. Як твердили ці делеґати, начальник оперативної групи, старший ляйтенант Белясв намовляв їх виступити проти політичних в'язнів, бо, мовляв, серед них є багато таких, що належать до підпільної організації і підготовляють напад на „битовиків". Начальник оперативної групи буцімто запевняв їх, що коли вони самі не впораються з політв'язнями, то відділ МВД прийде їм на допомогу.

По довгих переговорах „битовики' уклали з політичними в'язнями договір.

* * *

16-го травня 1954 року о 8-ій годині вечора політв'язні 3-го таборового пункту разом із „битовиками", всього 2,500 осіб, кинулися на стіни, що відокремлювали один від одного таборові пункти, і вже за яку годину всі в'язні Кінґіру — 4,500 чоловіків і 3,500 жінок — були „возз'єднані". Одночасно відкрито таборову слідчу тюрму і всіх підслідчих в числі 300 осіб випущено на „волю".

17-го травня о 3-ій годині ранку до табору ввійшли війська МВД і, раптом вікривши вогонь, забили 76 осіб. П'яні солдати вдиралися в жіночі бараки і на команду „урра" — кололи жінок баґнетами. Після цього кровопролиття всіх забитих і поранених поскидали на автомашини і вивезли з табору.

Цієї ж ночі з представників усіх націй, представлених в таборі страйковий комітет, який встановив у таборі порядок і пред'явив ряд вимог таборовому начальству.

Через два дні з Москви прибули заступник начальника генерального прокурора Долгих.

Зібравшись на мітинґу, всі в'язні — чоловіки й жінки — ухвалили не вступати ні в які переговори з московськими представниками, а доручили цю справу членам страйкового комітету. В присутності в'язнів червоним генералам передано заяву такого змісту:

ВИМАГАЄМО:

1. представників Центрального Комітету Комуністичної партії з Москви; 2. притягнути до суворої відповідальности начальника оперативної групи Белясва і всіх тих офіцерів і солдатів, що брали участь у масових убивствах 16—17 травня; 3. зорганізувати лікарську комісію, яка встановила б причину смерти убитих під час кривавої розправи (стверджено, що військаМВВ вживали розривних куль); 3. зняти ганебні нумери з одягу в'язнів і грати з вікон бараків; 5. встановити восьмигодинний робітничий день; 6) встановити грошову оплату за працю; 7. зарахувати 1 день ув'язнення за 3 дні; 8) дотерміново звільнити всіх неповнолітніх в'язнів; 9. звільнити тяжко і хронічно хворих; 10. вислати всіх чужинців на їх батьківщини; 11. скасувати адміністраційну висилку після відбуття реченця ув'язнення; 12. переглянути всі справи ув'язнених; 13. дозволити раз на місяць висилати й одержувати листи від рідних і близьких; 14. дозволити побачення з рідними і 15. членів страйкового комітету не притягати до відповідальности.

Генерали Вичков і Долгих вислухали вимоги в'язнів і зразу ж виступили з своїми пропозиціями. Оскільки на ряд вимог, — заявили вони, — вже є урядовий указ з 24 квітня 1954 року, „віднині знімаються нумери з одягу в'язнів, зривається грати з вікон, запроваджується восьмигодинний робітничий день, зараховуватиметься ув'язненимо дин день ув'язнення за три, після судового розгляду будуть випущені на волю неповнолітні та інваліди, які відбули дві третини реченця покарання, а всіх чужинців до 15 жовтня вишлють на їхні батьківщини; в'язням дозволяється раз на місяць писати й одержувати листи, а також дасться дозвіл два рази на рік мати побачення з рідними. З табору нікого не заберуть, а членів страйкового комітету до відповідальности притягати не будуть".

Одночасно оголошено, що старшого ляйтенанта Белясва,, начальника судового відділу Тимофєєва і начальника ґарнізону підполковника, прізвища якого я не пам'ятаю — за те, що допустили вони до того, що сталося 16—17 травня — заарештовано.

На скликаному після цього мітинґу в'язні — оскільки багато з них не підлягали указам про дотермінове звільнення — одноголосно ухвалили виходити на роботу.

Наступного дня тільки обслужний персонал і „битовики" залишилися в зоні, а всі інші пішли до праці. Потім також і „битовиків" вивели за вахту і під посиленою охороною повели на станцію, де вже чекали на них „столипінські" вагони — спеціяльні заґратовані вагони для перевозу арештантів, названі так у пам'ять царського міністра Столипіна.

І так червоні генерали зламали дане ними слово!

За пару годин на порожню зону прийшли солдати та офіцери і поновили зруйновані огорожі між таборовими пунктами. На огорожах появилися написи: „Не підходь — стріляю!"

В'язням, що повернулися з роботи, перед вахтою оголосили наказ, що кулеметники, виставлені на вежах, без попередження будуть стріляти на кожного, хто зблизиться до огорожі. Таким чином адміністрація табору хотіла запобігти можливості повторного повстання. Емведисти думали, що політв'язні самі побояться розгромити вогневу лінію.

Але несподівано для адміністрації, за якусь годину після проголошення наказу, з жіночого пункту залунала українська бойова пісня: „Ряди за рядами йдуть партизани . . ." З усіх боків, під вогонь кулеметів, кинулись люди. Страшна була це картина. Ракети освітлювали територію табору, на охоронних вежах спалахували вогники кулеметів, тріщали стіни. За якийсь час табір знову був об'єднаний.

Та недовго тішилися вя'зні. У табір знову вступив відділ МГБ і повторив те, що вчинено було 16—17 травня. Понад сто жінок і чоловіків впали трупами тієї кривавої ночі. Одначе, решта не піддалися...

Ранком 20 травня страйковий комітет передав вимогу адміністрації, щоб військо залишило табір. О 3-ій годині, після обіду, цю вимогу виконано. Але й цим разом емведисти, виходячи, забрали з собою забитих і поранених.

Почалися переговори, які тривали сорок днів — до 26-го червня. Увесь цей час через радіогучномовці передавалось вимоги в'язнів. Українки розкидали по табору тисячі летючок, робили з пляшок „ґранати" наповнювані вапном і хемікаліями, роздобутими в медчастині, будували барикади, лікували поранених... А чоловіки тим часом виготовляли з залізних уламків та з тюремних ґрат „холодну зброю" і чекали наказу...

18-го червня в таборі вже працювала короткохвильна радіовисильня, яку самі в'язні змайстрували з медичних та електричних приладів. Як пізніше ми довідались, її передачі чули навіть в Алма-Аті і Караґанді.

А тим часом многотисячні війська, стягувані з різних міст, оточували табір, і по кілька разів на день пролітали над нашими головами літаки МВД.

Всюди, вдень і вночі, стояли в'язні на постах, жінки й чоловіки по черзі..

24-го червня генерал Бичков поставив в'язням ультимат: піддатися і вийти з табору. На це йому відповіли: „Ані на крок не вийдемо з табору, поки не прибудуть представники ЦК партії!"

О 3-ій годині ночі проти 26 червня зненацька сім танків „Т-37" вдерлися в табір. Назустріч їм висипали на подвір'я жінки й чоловіки. З-поза стін появилися солдати. 1,600 солдатів, озброєних автоматами, крісами й кулеметами, на наказ Бичкова, пішли в наступ. Полетіли в повітрі пляшки і каміння. На повній швидкості танки зближалися до в'язнів. І тоді українські жінки, у вишиваних сорочках, в яких, мабуть, ходили вони десь у себе дома до церкви, побравшись за руки і з піднесеними вгору головами — рушили назустріч танкам...

Усі ми думали, що танки спиняться перед цими рядами беззахисних жінок. Але ні, вони тільки прискорили свій божевільний рух і заскреготіли залізом по живих тілах, виконуючи наказ Москви. Крику не було чути, — чути було тільки страшний хрускіт розчавлюваних м'язів і костей. А тим часом солдати розсипалися по бараках, стріляючи і вбиваючи кожного зустрічного. Кривава розправа продовжувалась від год. 3-ої до 8.30.

О 9-ій годині всіх, хто лишився живий, вигнали поза табір, де відразу ж почали „сортувати". 1,600 чоловіків повели на станцію з призначенням: Колима! Тієї ночі згинуло понад 500 жінок і чоловіків. Сліди крови цих нещасних жертв комунізму ще через кілька місяців після розправи можна було бачити на землі і на стінах бараків.

Жінок, які погодилися вийти на роботу, наступного дня повернули до табору. Більше як 600 українок відмовилися вернутися, і їх також повезли на Колиму — до таборів смерти...

Всіх членів страйкового комітету „потягнули до відповідальности", і дальша доля їх невідома.

А проте, повстання в Кінґірі не минулося без сліду. Після кривавої купелі, в якій згинули сотні відважних людей, терор МГБ у таборі трохи послабшав і умовини праці та харчування дещо покращали . . .

Пам'ять про героїв і героїнь, які воліли вмерти, аби не підкоритися катам, світитиме негаснучим світлом у серцях їхніх товаришів.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Филаделфія, Па.

З Літературно - Мистецького Клюбу

Літературно - Мистецький Клюб у Филаделфії продовжує традицію попередніх років, влаштовуючи доповіді на мистецькі, літературні, чи загально культурні теми. Клюб збагатився в останньому сезоні своєю власною домівкою в домі Товариства Горожан при вулиці Френклін і має більше змоги вести пожвавлене товариське життя. В суботу 18-го лютого ц. р. виступив у домівці Клюбу д-р Микола Шлемкевич із доповіддю на тему: „Душа і пісня". У своїй красномовній доповіді д-р Шлемкевич насвітлив значення пісні в житті українського народу. В характері українця переважають емоціональні риси над уявними. Українська культура найбагатша на пісню, вона не знає або мало знає епоси-заґи, якими, наприклад, така багата культура західніх і північних народів Европи. Наш епос „Слово о полку" теж надзвичайно багатий ліричними емоціональними фраґментами. Сам український побут вказує на перевагу цієї емоціональної риси в характері українця. Пісня є завжди виявом того багатства, що призбиране в душі українця, чи то у хвилинах радости, чи смутку. Прелеґент на зразках, відкликах до історичних і культурних фактів і порівняннях заступав думку, що ширше розгорнули своє життя народи, в яких у перевазі уявний, а не емоціональний момент. Хоч українська пісня характеризує велике багатство української душі, то саме вона не дає розвинутись вповні уявному моментові, який більше лежить не у відчутті, але кермований розумом людини.

Доповідь прослухало кілька десяток дібраної публіки і вона принесла велике задоволення і глибиною думки і красномовністю вислову.

Мистецький Равт

Останнього тижня Літературно - Мистецький Клюб влаштував у великій залі „МУЗ-ГОЛ" при вулиці Брод, Мистецький Равт, в якому взяла участь вся літературно - мистецька українська громада у Филаделфії, як теж і багато молоді і гостей. Крім танців під час равту відбулась теж мистецька програма, в якій виступали: пані Ліза Шашаровська - Чепіль, Анатоль Радванський, Зенон Чайківський, Лев Яцкевич, як теж пані Зоя Маркович і Богдан Пірфецький у фортепіяновому супроводі. У програмі багато актуальної сатири. На Равті вибрано теж князівну Мистецького Равту за 1956 рік і цей титул припав пані Раїсі Мельник. Боярнями обрали пані Ніну Одрина і панну Ніну Ганін.



Раїса Мельник

Равт був прегарною зустрічю для мистецької громади у Филаделфії і залишив багато приємних спогадів учасникам.

О.

Шикаґо, Ілл.

Концерт духової оркестри СУМА

Це був перший самостійний концерт недавно заснованої духової оркестри СУМА і перший виступ її молодих і музикальних оркестрантів. Коли зважити, що оркестра засновувалася в жовтні 1954 р., то концерт, який відбувся минулої неділі 26-го лютого 1956 р., є без сумніву останнім незаперечним, великим досягненням СУМА в Шикаґо і не тільки виявом велетенського вкладу праці, упертої пильности та поважних матеріяльних витрат збоку членів оркестри, але також черговим великим успіхом проф. Івана Барабаша, його неперевсічних педагогічних здібностей і доказом його любови до нашої музики і нашої молоді, який є учителем і дириґентом цієї оркестри.

Оркестра СУМА начислює поверх 50 осіб, які після відіграння першої точки програми, а саме життєрадісного маршу Беннета: „Активність" представилися публіці поодинокими групами інструментів у такий спосіб: флейти заграли марш „Гей, не дивуйтесь", клярнети: „Там на горі сніг біленький", саксофони пописалися піснею „Водай ся когут знудив", корнети і трумпети заграли „Як ніч м'я покриє", горни і альти: „У сусіда хата біла", тромбони і баритони Бортнянського т. зв. київське „Многая літа" і баси „Зеленая рута, жовтий цвіт". Оркестранти дістали трему, але не зважаючи на те, заграли добре. Публіка, що заповнила по береги залю власного дому СУМА, з очевидним зворушенням слухала тих давніх пісень, що їх співали ще наші бабуні, і мамя і кожну групу солістів нагороджувала щирими оплесками. Але таки найґрімкіший та найдовший аплявз зібрали: великий і малий барабан, дзвін, цимбали і триянґель. Вони грали разом досить тяжку до запам'ятання мелодію, але натомість дуже брязкучу, гучну і звучну.

В першій частині концерту найбільш зіграно і чисто вийшла молитва „Боже Великий, Єдиний" Лисенка, про яку можна сказати, що молоді музиканти заграли її „цілою душею". Дуже добре вийшли також колядки. Безперечно, — відіграє тут поважну ролю момент, що ті пісні чує українська дитина з самих малесеньких літ, щороку, а то й кілька разів до року і вони лежать, немов органічно вросли у найглибші надри нашої душі. — Інструментація гимну „Боже Великий" і колядок належить п. Вилеву, що його власну композицію вальс „Мрія" оркестра відіграла на закінчення першої частини концерту. Пан Вилів у час першої світової війни був капельмайстром австрійської, і потім української армій. Сьогодні проживає п. Вилів у містечку Винґгемптон, коло Ню Йорку.

„Лярґетто" з Великого Концерту Гендля (1685-1759) і „Мелодія" зі Скрипкового Концерту Мендельсона (1809-1847) — це речі тяжкі і можливо через трему першого публічного виступу і як також через ще деякі недоліки в техніці, оркестранти не викінчували і не заокруглювали як слід поодиноких музичних фраз. Корнети „розгублювалися" часом. А все ж „Лярґетто" в цілості залишило глибоке враження і від його могучих тонів війнуло на слухачів величчю цього німецького музичного духа.

У першій частині заслуговує ще на увагу флейтове сольо п. Петра Пителя, який при своїй музикальності та наполегливій праці досягне напевно гарних успіхів. І тим разом сольо було б вийшло багато краще, як би піяно було настроєне.

В другій частині програми домінував американський композитор Беннет аж чотирма точками на всіх вісім. Правдиве його прізвище є Фільмор, походить зі стейту Огайо, тепер постійно проживає на Флориді. Його речі є мелодійні, хоча не вільні від характеристичної у сучасній музиці, — атональности. У другій частині, молоді оркестранти грали певніше, ритм був кращий і звуковість чистіша. Вони заграли поправно трудний, але імпозантний марш Робертса: „Пишність і лицарство" і Герфурта „Американський Співець", в якій відбився американський патріотизм. Не забуто також за сусідів - мексиканців, яких репрезентував Фернандез твором „Цєліто Ліндо". Солістом другої частини програми був п. Євген Волошин, клярнетист, який є першим учеником дутих інструментів у Музичній Школі ім. Лисенка. Це музикальний, талановитий хлопчина, який за 8 місяців науки зумів опанувати техніку настільки, щоб самостійно дебютувати двома творами: „Шепіт надії" — Готорна, і „Їзда ослом — Лонджінуса. Дуже мелодійну композицію Морісея „Креольська колискова" ілюструвала п. Кокун.

Програму вечора закінчувала композиція проф. І. Барабаша: „Наші Карпати", яка складалася з трьох частин: 1. частина — це оригінальне творення проф. Барабаша, 2. пісня „З верха на верх", яку бездоганно виконали оркестранти, і яка була немов тлом для звукового передання карпатського лісу і полонини, де сопілка вівчариків перекликається зі щебетом лісного птаства, і 3. члени оркестри відспівали пісню „У горах Карпатах хотів би я жить", в якій танковий акцент виконала, леленька немов перце, панна Гікава.

Гримучі і невмовкаючі оплески виповнили залю. Проф. Барабаш мусів кілька разів виходити і врешті повторити свою композицію. Голова СУМА, п. Дмитро Вагрій коротким, сердечним словом подякував Шановному Дириґентові проф. Барабашові і на спомин вручив від СУМА пропам'ятний альбом, а члени оркестри великий кіш цвітів. Китицю червоних рож і побажання від АБН-у передала п. Уляна Целевич, а панночки-сумівки обдарували цвітами також паню Барабаш і панну Ельву Барабаш, яка солістам оркестри дуже дбайливо і дискретно акомпаніювала. Добрим і культурним заповідачем в обох мовах був п. Лесюк.

На превеликий жаль на концерті крім проф. Повалячека, не можна було побачити ні студіюючої музику молоді (в чужих музичних школах), ні нікого з українців-професійних музик.

Дора Левицька

ПРОБА СИЛ У НІМЕЧЧИНІ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

передав Совєтам списки німців, що пропали на території СССР. Зв'язок між цими двома списками лежить на долоні: ми, мовлав, будемо старатись знайти ваших людей, але дайте нам можливість розшукати наших. Щоб спаралізувати діяльність східнього відділу міністерства закордонних справ, викопано ад гок спрепаровані й підтасовані закиди проти шефа цього відділу, д-ра Брайтіґама, який ще й до сьогодні є на відпустці, а тим часом відділ обезголовлений. Цілий ряд німецькомовних газет республіки спеціялізується у висміюванні новоорганізованих збройних сил. Чисельно малі, але активні комуністичні осередки по заводах докладають всіх зусиль, щоб опанувати заводські профспілки (Вестфаленгютте і ряд інших); на днях стало відомим, що з Европейською Унією, очолюваною Фрідлендером („східня границя Европи лежить над Сяном"), теж не все гаразд, і німецькі приятелі перестерігають проти її неясних „европейських концепцій" і невтралістичних тенденцій.

Подібні приклади з життя сучасної Німеччини можна довільно збільшити, при чому в багатьох випадках члени організацій навіть не знають, знаряддям яких „менаджерів" вони є. До згаданих метод під'їздової совєтської кампанії проти Бонну, доходить ще дуже чулий момент — торговельний договір і господарські взаємини, що неначе замикає кліщі, якими в майбутньому послуговуватиметься Москва для шахування Бонну.

Пресова нетактовність чи. . . ?

Таке питання ставили собі цими днями багато українців в Мюнхені, коли читали в найбільшому південно-німецькому щоденнику „Зюддойче-Цайтунг" коментар пані Пампух-аліяс Альфред Бурмайстер (польського походження, ліва соціялістка-тітоїстка, сталий співробітник газети) про 20-й З'їзд КП СССР. Згадуючи про Антонова-Овсєєнка, вона писала, що при іншій його політиці Махно і Петлюра не мали б успіху. Незорієнтованим в східньоевропейській історії читачам допомогла редакція такою заміткою: „Українське Банденгойптлінґе. Д. Ред."

Реакція українців і багатьох німців була спонтанна. Дзвонили з протестами до редакторів десятки людей, понаписували багато листів, протестували поляки. У висліді перепрошував політичний редактор прикрий недогляд, мовляв — був саме в цей час у Греції на виборах. В рубриці „Листи до редакції" вміщено один український та два німецькі дописи — і ніби все „окей", якби . . .? Якби не факт, що цій редакції трапляється вже не вперше такий „недогляд", а вживання ідентичної з большевиками термінології для схарактеризування Петлюри насуває різні думки.

Клявіятура, що на ній грають Совєти в Німеччині, має багато тастів, в які вдаряється залежно від потреби, подібно як натискається ту ручку кліщів, яка обіцяє успіх.

ЗДЕМОЛЬОВАНИЙ ЮРБОЮ АМЕРИКАНСЬКИЙ КОНСУЛЯТ У ТУНІСІ



Юрба французів, протестуючи проти „американського втручання" у внутрішні туніські справи, здемолювала бюра американського консуляту в Тунісі.

ВСЯЧИНА

ВИЗНАЧНІ АМЕРИКАНЦІ ПРО ЖИТТЯ В 1980 РОЦІ

Саме тепер вийшла книжка на 206 сторін, яка називається „Казкове майбутнє: Америка в 1980 році". В ній надруковані статті 11-ох авторів про те, як вони уявляють собі цю країну через 25 років. Більшість авторів бачать дійсно рожево-казкове життя: 30-годинний тиждень праці; повне опанування атомової енергії; контроля погоди людиною; повна механізація праці; подвоєння, або в чотири рази збільшення продукції; збільшення прибутків; повне знищення убозства і недуг, і т. д., і т. д. До цієї книжки написали, між іншими, статті такі автори: голова Найвищого Суду ЗДА — Ірл Воррен; секретар скарбу Джордж М. Гомфрі; демократичний кандидат на президента Адлей Е. Стівенсон; директор фірми „Дю Понт" — Кровфорд Г. Грінворт і директор Радіової Американської Корпорації — Дейвід Сарнофф. Хто проживе ще 25 років — той зможе справдити ці передбачення.

Денверська група УВАН

По робітнях українських науковців на Заході ЗДА провадиться нині жвава праця. Один з таких невтомних працівників на полі української економіки д-р Богдан Винар, в Денвері, Колорадо, член НТШ і редактор денверського квартальника „Розбудова Держави' працює останніми часами над нарисом ,історії української економічної думки". Дня 10 лютого 1956 на черговому науковому засіданні Денверської Групи УВАН д-р Винар реферував висліди своїх дотеперішніх дослідів у доповіді п. з. „До питання економічного колоніялізму в Україні". Доповідь охоплювала першу частину його праці до часу революції 1917-го року.

Засідання відбулося традиційно, в репрезентаційній залі Філії Денверської Публічної Книгозбірні, під головуванням сеньйора проф. Степана Глушка, і за секретарюванням інж. Л. Биковського.

Завданням доповіді д-ра Винара було познайомити слухачів з важливішими історичними етапами в розвитку української економічної думки, протиставляючи українське мислення категоріям російської економічної системи. Доповідь була ілюстрована деякими моментами з історії народнього господарства України таконспективним оглядом найважливіших праць українських економістів, що вивчали потенціональні можливості економіки України та перспективи самобутнього розвитку її народнього господарства. Визначаючи поняття ,ідеологізму" у процесі творення „окремішного" національно-українського мислення, доповідач подав історичний розгляд й оформлення поняття української національної економіки в його територіяльному й етнічно-національному аспекті. На думку доповідача, державницький підхід в сьогоднішніх часах виключає цей історично оправданий схематизм. При тому доповідач підкреслив, що реставраторське „фільство" українського культурного відродження 18 і поч. 19 ст. йшли окремим шляхом від нарастання української економічної свідомости і це не завжди мало позитивний вплив на суто-українські інтереси та подекуди впливало гальмуюче на вростання в національний організм власних українських економічних концепцій. В підсумках доповідач вказав на цілий ряд питань, які конче потрібно нам вивчати та опрацьовувати, бо без них проблема української національної економіки має для нашого довкілля у світі зайвий посмак декляраційного політизму.

Закінчуючи свою вельми добре опрацьовану доповідь, доповідач зазначив, що державне відродження України 1917-21 рр. та зокрема 20-ті роки під кутом історії української економічної думки — це тема окремої, заповідженої доповіді.

В обговоренні доповіді взяли участь: проф. К. Левченко, інж. Ю. Сластіон, д-р С. Кротюк й інж. Л. Биковський.

Голова зборів, закриваючи засідання, подякував доповідачеві за його цінний реферав і дискутантам за участь в його обговоренні. Одночасно висловив надію, що другу частину своєї праці,яка охоплює історію української економічної думки від 1917 р., д-р Б. Винар доповість у наступному 1956-57 акад. році.

Хроніка українського життя

В Новій Зеляндії

ПОМЕР ПІДПОЛКОВНИК М. ХАРИТОНЕНКО

Дня 3 лютого ц. р. помер у Новій Зеляндії кол. старшина і громадський діяч підполковник 3-ої Залізної Стрілецької Дивізії Армії УНР Микола Харитоненко.

В Англії

ВІДЗНАЧЕННЯ ТРАГІЧНИХ ДАТ В БРАТФОРДІ

Українська громада м. Брадфорду 12 лютого ц. р. відзначила 25-ліття знищеня Української Автокефальної Православної Церкви та 10-ліття руйнування Греко-Католицької Церкви. Відзначення мало релігійний та загальноукраїнський характер при участі вірних обох українських церков, які із українськими національними прапорами та транспарентами оформились у похід, організовано ввійшли до залі Механік Інститут, щоб там запротестувати проти знищення обох українських церков. Присутніх було коло 500 осіб.

Після вступного слова п. Смереки, який поіменно вичислив всіх наших архиєпископів та єпископів обох церков, що їх знищив наш відвічний ворог, вшановано їхню пам'ять мовчанкою. Дальше слідували реферати. Від УАПЦ виступав п. Ярина, та від Греко-Католицької Церкви п. Попадинець. Резолюції відчитав п. Іванюк.

В Бразилії

НОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ІНЖЕНЕР В КУРИТИБІ

В грудні м. р. закінчив університетські студії з дипломом інженера - хеміка Ростислав Боднарук, новоприбулий до Бразилії український емігрант. Він склав іспити в технічній вищій школі в Куритибі. Ростислав Боднарук був у Німеччині учнем української гімназії в Гановері і членом українського Пласту. Разом з батьками виїхав до Бразилії. Крім професійних зайнять віддасться Р. Боднарчук громадській роботі. Тепер він є секретарем філії ТПУК в Куритибі і активно працює в пластовій організації.

КАРДИНАЛ КАМАРА МІЖ УКРАЇНЦЯМИ В САН ПАВЛЬО

У Сан Павльо, Бразилія, відбулося 18 грудня відкриття і посвячення першої частини храму Непорочної Діви Марії і на цю урочистість прибув кардинал Дон Жайме Камара, ординарій української католицької церкви в Бразилії, який виконав акт посвячення. Богослуження правив о. вікарій К. Прийма в сослуженні оо. І. Маланяка ЧСВВ, пароха з Пітанґи, і о. Хризостома ЧСВВ.

В Канаді

ФОНД ДОПОМОГИ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

Від 1-го квітня до кінця 1955 року вплинуло до каси Фонду Українців Канади 14,225.38 долярів, а каса ФДУК виплатила в тому самому часі на допомоги 11,234.83 долярів.

ФДУК вдержує в Европі 10 дитячих садків і 19 шкіл. Кошти складають спеціяльно зорганізовані опікуни. В цих школах і садках вчаться і дістають допомогу в харчах 600—700 українських дітей. ФДУК допомагає бідним родинам, для яких також організує патронати опіки. Дотепер обнятих цією опікою є 70 родин з понад двіста особами. Понадто ФДУК організує також спеціяльні патронати для українських наукових установ, в Европі, щоб вони могли продовжувати свою наукову працю, стипендії для незаможніх талановитих студентів, тощо.

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР Т. ОСЬМАЧКИ В МОНТРЕАЛІ

28 січня відбувся з ініціятиви „Просвіти" Літературний вечір Тодоса Осьмачки.

Невеличка група людей, зібралася послухати твору, читаного самим автором. Т. Осьмачка, один з найцікавіших письменників і поетів, читав свою „Ротонду душегубців". Автор прочитав лише три перші розділи свого твору, але вони дають уявлення про ту епоху, якою його твір займається. В творі автор описує часи Єжова на Україні, часи шаленого наступу закріпленої вже комуністичної адміністрації на українське село.

В першу річницю смерти
бл. п. МИКОЛИ ЗАХАРКОВА
який згинув трагічною смертю в експльозії в своїй лябораторії 1-го квітня 1955 р. відправиться
ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА
в укр. катол. церкві св. Івана у Винані, Н. Дж., в суботу, 31-го березня 1956 р., о 9-ій год. рано. Службу Божу відслужить о. Йосип Панасюк. Після Служби Божої посвячення пам'ятника на гробі Покійного на цвинтарі Gate of Heaven Cemetery в Hanover, N. J.

Вдова — МАРІЯ
і діти ОЛЬГА МАРІЯ і СТЕФАН НИКОЛА

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Місячні збори 117 Відд. „Запорозької Січі" відбудуться в суботу, 17-го березня, о год. 8-ій веч., в домівці при 33 Е. 7-ма вул. (II.). Приявність всіх членів побажана. — С. Кучма, предс.; М. Корчинський, кас.; В. Калина, секр.

ШИКАГО, ІЛЛ. — Місячні збори Т-ва ім. Т. Шевченка Відд. 252 відбудуться в неділю, 18-го березня, в залі при 2250 В. Кортез. Проситься членів прийти. — Когут, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. 397 Відд. повідомляє своїх членів, що побір вкладок відбудеться в суботу, 17-го березня від год. 5-ої веч і в неділю, 18-го березня від год. 12-2-ої. Є члени, які постійно залягають з вкладками. Це занедбання не можна толерувати і вони будуть суспендовані поки не вирівняють залеглостей. Члени, які вплачують Нац. Даток через Відділ, можуть це зробити при вплаті вкладок. — М. Субтельний, О. Штогрин.

ОЛИФАНТ, ПА. — Місячні збори Б-ва св. Кирила і Методія Відд. 86 відбудуться в неділю, 18-го березня, зараз по співаній Сл. Божій в парафіяльній шкільній авдиторії. Зогляду на полагодження братської несподіванки, проситься всіх членів бути присутними. — Г. Сайкевич, предс.; П. Саламаха, кас. і секр.

БЕТЛЕГЕМ, ПА. — Б-во св. Димитрія Відд. 288 повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю, 18-го березня, о год. 3:30 попол., в церковній залі. Просимо всіх членів прийти на збори і вирівняти свої довги, бо будуть суспендовані. — М. Брус, предс.; В. Заґвоський, кас.; Д. Мушастий, секр.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. — Квартальні збори Б-ва св. о. Николая Відд. 5 відбудуться в неділю, 18-го березня, о год. 4-ій попол., в залі укр. кат. церкви Чесного Хреста 37-09 — 31 Ave. Просимо всіх своїх членів прибути бо є важні справи до рішення. В-во св. о. Николая звертається до всіх українців і українок які живуть в Асторії, щоб вписались до цього 5-го Відділу себе і своїх дітей. Просимо довгуючих сплачувати свої залеглості. — І. Сидор, предс.; А. Климишин, кас.; П. Барнич, секр.

ОМАГА, НЕБ. — Т-во Карпати Відд. 356 повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 18-го березня, зараз по Службі Божій, в церковній домівці. Маємо важні справи до полагодження, присутність членів обов'язкова. — Ващишин, предс.; Столярський, кас.; Депа, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Т-во ім. І. Франка Відд. 83 повідомляє своїх членів, що місячні звичайні збори відбудуться в неділю, 18-го березня, в домі У. А. Горожан, 847 Норт Френклин вул. Проситься членів прибути на збори і вирівняти свої вкладки, бо впротивнім разі можуть бути суспендовані. — С. Чорномаз, секр.

Висувають сенатора Джансона на демократичного кандидата на президента

Вашингтон. — Демократичний сенатор із стейту Джорджія — Ричард Б. Рассел заявив, що він ,на 100 відсотків" підтримуватиме кандидатуру на президента демократичного сенатора з Тексасу Линдона Б. Джансона, якщо тільки він погодиться кандидувати. Сен. Рассел в 1952 році безуспішно кандидував проти демократичного кандидата Адлея Е. Стівенсона. Також і демократичний сенатор із Південної Каролайни Стром Тормонд заявив, що підтримуватиме кандидатуру сенатора Джансона. Він заявив, що сенатор Джансон буде мати атракційну силу в його стейті. Демократичний сенатор із Тексасу Прайс Деніел заявив, що його колеґа Джансон матиме прихильників не тільки на півдні ЗДА, але і в інших стейтах. Демократичний конґресмен, спікер Палати Репрезентантів, Сем Рейберн, заявив, що сенатор Джансон міг би об'єднати південних демократів в стейті Тексас, бо частина їх в 1952 році не хотіла голосувати на Стівенсона і голосували за Айзенгавера. До них належав і демократичний губернатор Тексасу Аллан Шіверс.

Стівенсон твердить, що Айзенгавер хоче рядити „королівством, а не республікою"

Дітройт. — Демократичний кандидат на президента Адлей Стівенсон промовляв на демократичному прийнятті в честь Джефферсона-Джексона і заявив, що „Республіканська партія плянує основну зміну ролі президента ЗДА", бо хоче її достосувати до обмеженого стану здоров'я президента Айзенгавера. Президент Айзенгавер заявив, — казав Стівенсон, — що погодиться ще раз кандидувати, але тільки „під певними умовами". Але ці умови, на думку Стівенсона, такі що „новий уряд Айзенгавера був би більше подібний до королівства або до ведення якоїсь корпорації, а не до уряду республіки". Далі демократичний кандидат казав, що тут вже не йде про стан здоров'я президента Айзенгавера, тільки про те, які має мати прикмети уряд президента в нашій системі. Стівенсон сказав, що якщо республіканці не змінять свого становища, то виборчою проблемою мусить бути справа самої демократії, бо не можна погодитися на те, щоб одна людина, це значить през. Айзенгавер, про все сама рішала.

Посмертна Згадка

ВАСИЛЬ БРІКАЙЛО, член Т-ва Запорозька Січ, Відд. 192 в Геркімер, Н. Й., помер 4-го березня 1956 р. Покійний родився 1888 року в селі Луці Великі, повіт Тернопіль. До Союзу вступив 1933 р. Полишив в смутку дружину і трьох синів. Похований на укр. цвинтарі. — В. Н. П.!
М. Політило, секр.

ТАРЗАН, ч. 3632. Нерозв'язане питання



Тарзан радо прийняв заяву про приязнь. Після того чвірка під радісні вигуки відійшла до фаценди.

На межі Голтової посілости мавполюдина щиро промовила — „Тепер я вас покидаю. Я своє діло зробив".

Тоді сором'язливо вмішалася Люція: — „Я гадаю, що й мені треба було б відійти"... —

Голт спалахнув: „Ні! Я думаю, ви не захочете..."